

Georg Trakl: *A magányos ősze*. Georg Trakl összes versei és szépprózai írásai. Fordította és az előszót írta: Erdélyi Z. János. Fekete Sas Kiadó. Budapest. 2002. pp. 288

Georg Traklról, az osztrák irodalmi expresszionizmus nagy alakjáról a magyar versolvasó közönség viszonylag keveset tud. Költészetét hazájában is csak jóval halála után fedezték föl. Magyarul eddig három Trakl-kötet jelent meg, mindegyik „válogatott versek” alcímmel. Utoljára 1993-ban az Új Mandátum és az Orpheus Kiadó közösen jelentette meg Georg Trakl válogatott verseinek kötetét *A halál hét éneke* címmel, Erdélyi Z. János fordításában. Most a teljes Trakl-életművet tartja kezében az olvasó ugyanezen fordító ihletett, szövegű tolmácsolásában.

Sokan megfogalmazták már – különösen a költő-műfordítók –, hogy verseket fordítani csak költő tud igazán. Azt a poétikai többletet, amelyet a versszöveg hordoz más szövegtípusokhoz képest, tartalmi és formai szempontból egyaránt adekvát módon csak az tudja anyanyelvén megszólaltatni, aki maga is birtokában van a költői mesterségnek. Erdélyi Z. János személyében ilyen szakavatott, ihletett költő-műfordítót ismertünk meg.

Trakl mindössze 300 verset írt, Erdélyi Z. János pontos megfigyelésen alapuló megállapítása szerint valójában azonban a teljes költői életmű egyetlen vers. A viszonylag kevés motívumból, ám azok rendkívül gazdag variációiból felépülő egyes költemények – kisebb-nagyobb terjedelmű teljes vagy részleges szövegátfedésekkel – mozaikképszerűen összeállva alkotják ezt a lírai egészet. Ezért is adhatunk igazat a fordítónak, hogy egy költői életművet egyetlen fordítónak kell tolmácsolnia, hogy a költői üzenet teljessége maradéktalanul átkerülhessen egy másik nyelvi kultúrába. Erdélyi Z. János, megismerve a költő sajátos versépítő technikáját, a lehető legpontosabban végzi el ezt a feladatot – tartalmi és formai szempontból egyaránt. A műfordító, aki korábban Jeszenyin-verseket is fordított, és Jeszenyin színszimbolikáját vizsgálta a teljes költői életműben, megállapítja, hogy Trakl színszimbolikája nagyon sok egyezést mutat a jeszenyini színvilággal. Az azonosságok mellett azonban jól érzékelhető különbségek is vannak a két költő életművében. „Jeszenyin költészetének van egy szó szerint *színtelen szakasza*, ugyanis a forradalom idején született, azzal kapcsolatos versek színvilága teljesen fakó, szint csak elvétve találunk bennük (s ha mégis, akkor többnyire *fehéret, feketét, szürkét*), míg Trakl teljes költői életművét a színek burjánzása, szinte orgiája jellemzi” (12). Sajátos a Trakl-versek tartalmi-hangulati felépítése is, hiszen az idilli kezdés után szinte mindegyikre ráborul a nyomasztó hangulat: „Elkezdjük olvasni valamelyik verset: kedves, sokszor idilli, vidám képpel kezdődik, hogy aztán egy hirtelen, váratlan fordulattal elénk táruljon a romlás, a pusztulás, megjelenik a Gonosz; avagy egy haláltáncszerű kép ad az addigiaknak egészen más értelmet” (8). Ezekhez a versekhez szokványosan a sötétebb színek illenének, ezért igazán meglepő a színek orgiája. De ahogyan Trakl élete nem volt szokványos – genetikai terhelttség, drogfüggőség, testvérszerelem jellemezte –, a költészete sem az. Ezt a sajátos költői világot, a mozaikképszerű versépítkezést, a tematikai és motívumvariációkban megnyilvánuló jellegzetes életművet ekvivalensen adja vissza Erdélyi Z. János. S hogy a befogadó élményét még teljesebbé tegye, az életmű egyes darabjainak összefüggéseit magyarázó, elemző esszé-előszót is csatolt a fordításokhoz. Joggal tarthatjuk hiánypótló munkának a kötetet, és ajánlhatjuk mindenkinek, aki szereti a verseket, és különösen az eredetivel egyenértékű, szövegű fordításokat.

Lőrincz Julianna